



صنایع با مصرف برق بالا

از دریافت یارانه برق تا نجات ناترازی شبکه

جایگاه صنایع با مصرف برق بالا از جمله آهن، فولاد، مس، آلومینیوم، سیمان و ... در صنعت برق در طول سال‌های گذشته تغییرات قابل توجهی داشته است. سال‌هاست که از این صنایع به عنوان جامعه اصلی دریافت کننده‌ی یارانه‌های برق یاد می‌شود و صنعت برق از منابع وزارت نیرو و وزارت نیرو از منابع نیروگاه‌ها، برق را ارزان‌تر از هزینه تمام شده به این صنایع می‌فروخته و به آن‌ها یارانه انرژی می‌پرداخته است. یکی از انتقادهای جدی که همواره کارشناسان صنعت برق به شیوه اداره این صنعت داشته‌اند، پرداخت یارانه از صنعتی با کسری مالی به صنایعی با سودآوری بالا و ارزآوری مناسب بوده است.

نتیجه این انتقادات اعمال اصلاحاتی در قوانین بودجه سنواتی در دو سال گذشته بود (بند (ز) تبصره (۱۵) قانون بودجه ۱۴۰۰ و بند (ط) تبصره (۱۵) قانون بودجه سال ۱۴۰۱). بر اساس این اصلاحات وزارت نیرو مکلف شده است متوسط بهای انرژی برق تحویلی به برخی صنایع پرمصرف را بر مبنای متوسط نرخ خرید انرژی برق از نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی (ECA) محاسبه و دریافت نماید.

این اصلاحات در شرایطی در قانون بودجه ۱۴۰۰ وارد شد که به فاصله اندکی پیش از طرح لایحه بودجه و در راستای رونق معاملات برق در بورس انرژی، هیات وزیران در جلسه ۱۳۹۹/۰۷/۱۶ به پیشنهاد شماره ۲۲۷۴۱۲ مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۱۹ وزارت امور اقتصادی و دارایی و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرده بود که کلیه مشترکین صنعتی برق با قدرت بالای ۵ مگاوات موظفند برق (انرژی الکتریکی) مورد نیاز را از طریق قراردادهای دوجانبه و یا سایر روش‌های متداول در بورس انرژی تامین نمایند. در این مصوبه هم‌چنین وزارت نیرو و شرکت بورس انرژی ایران موظف شدند زیرساخت‌های لازم را برای تامین برق سایر مشترکین (از جمله مشترکین تجاری بالای ۵ مگاوات) از طریق قراردادهای دوجانبه یا روش‌های متداول بورس انرژی فراهم نمایند، به گونه‌ای که بر اساس یک برنامه زمان بندی شده، طی دو سال آینده تمام مشترکین بالای ۱ مگاوات مشمول بند (۱) این تصویب نامه شوند و مقرر بود ضوابط اجرایی این بند را وزارت نیرو و با همکاری شرکت بورس انرژی ایران، ظرف شش ماه تدوین و ابلاغ کنند.

از ابتدا مشخص بود که اجرای هم‌زمان این دو الزام قانونی پیچیدگی‌هایی را در عمل ایجاد خواهد کرد. صنایع پرمصرف که تاکنون به عنوان دریافت کنندگان اصلی یارانه‌های برق مخاطب قرار می‌گرفتند، حالا از سویی مکلف بودند برق مورد نیاز خود را در قالب قراردادهای دوجانبه و یا سایر روش‌های متداول بورس انرژی خریداری کنند و از سوی دیگر موظف بودند این انرژی را به متوسط نرخ خرید انرژی برق از نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی از وزارت نیرو خریداری کنند.

در عمل، ضوابطی که شش ماه بعد ابلاغ شد، مصوبه شماره ۱۴۰۰/۱۲۸۳۲/۲۰/۱۰۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۲/۰۱ وزیر محترم نیرو برای اجرایی شدن ظرفیت‌های بند (ز) تبصره (۱۵) قانون بودجه ۱۴۰۰ بود که به نظر می‌رسید وزارت نیرو در تنظیم آن

به هر شیوه ممکن درصدد محقق کردن درآمدی است که به پشتوانه قانون بودجه برای این وزارت خانه تعریف شده است. در تبصره (۴) مصوبه وزیر بیان شد که مشترکین موضوع این مصوبه، انرژی مورد نیاز خود را از طریق قراردادهای دو جانبه / بورس انرژی تامین می نمایند. متوسط ماهانه موزون قیمت برق در بازار عمده فروشی و بورس انرژی در هر یک از بازه های زمانی که تا پنجم هر ماه توسط شرکت مدیریت شبکه برق ایران اعلام خواهد شد، از متوسط بهای مورد اشاره در صدر این بند (با اعمال تبصره های ۲ و ۳ فوق الذکر) کسر و الباقی تحت عنوان مابه التفاوت اجرای مقررات دریافت خواهد شد.

به بیان ساده نیروگاه های تولید کننده برق حتی در قراردادهای دو جانبه که بایستی توافق مستقیمی بین خریدار و تولیدکننده برق باشد، نباید بهایی بیش از آنچه در بازار عمده فروشی یا بورس انرژی دریافت می کنند، طلب کنند زیرا بر اساس تفسیر یک طرفه وزارت نیرو از قانون بودجه، باید افزایش درآمد وزارت نیرو از محل فروش برق به صنایع به هر شکل تامین گردد. مشخصا در این میان رونق معاملات بورس انرژی و کوتاه شدن دست دولت از معاملات برق بین تولیدکنندگان و مصرف کنندگان بزرگ، هدفی بود که قربانی شیوه تصمیم گیری جزیره ای و بدون هماهنگی در صنعت برق شد.

تغییر نقش صنایع پر مصرف در حلقه های اداره صنعت برق به این جا ختم نشده است. وزارت نیرو که طبق قانون مسئولیت تامین برق کشور را دارد، چندین سال است در انجام مسئولیت خود با چالش جدی رو به رو است و حال طبق تفاهم نامه همکاری منعقد شده با وزارت صمت، مقرر شده این صنایع عهده دار تامین برق خود باشند و ۱۰ هزار مگاوات به ظرفیت های تولید برق کشور بیافزایند. حضوری فعال در صنعتی که نه بخش غیر دولتی انگیزه ای برای سرمایه گذاری در آن دارد و نه دولت بودجه ای برای نیروگاه سازی و جبران شکاف فزاینده بالغ بر ده هزار مگاوات تولید و مصرف هم زمان در فصول پر مصرف. هر چند که انگیزه اصلی صنایع پر مصرف، تامین برق تاسیسات تولیدی خود و جلوگیری از قطعی برق در تابستان و زیان های بالقوه ناشی از آن است، اما این تغییر موضع می تواند تغییرات اساسی در الگوهای حاکم بر تولید و سرمایه گذاری در صنعت برق ایجاد کند که تحلیل ابعاد آن نیازمند بررسی است تا نقش بازیگران این توافق روشن شده و بروز ناهماهنگی میان وزارت خانه های نفت، نیرو و صمت، تهدیدهای احتمالی به همراه نداشته باشد.